

JUDr. JAN KNĚŽÍNEK, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

Praha: 11. 1. 2019
Č.j. MSP-544/2018-OJD-SPZ/2
Počet listů: 3
Přílohy: 2

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Obv. I.G. - stížnost pro porušení zákona

Příloha:

1. Rehabilitační spis Vojenského obvodového soudu Olomouc sp. zn. 4 Rtv 111/91
2. Svazek ověřených kopií písemností z trestního spisu Vojenského obvodového soudu Olomouc sp. zn. 2 T 102/80

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného I.G.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 15. 1. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91.

Rozsudkem bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 26. 6. 1980 sp. zn. 2 T 102/80 byl obv. I.G. uznán vinným ze spáchání trestného činu vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v tehdy účinném znění (dále jen „trestní zákon“), neboť *dne 5. 5. 1980 v 7,45 hod. u Vojenského železničního provozního střediska v Bohumíně v úmyslu vyhnout se vojenské službě odmítl z důvodů svého náboženského přesvědčení převzít zbraň k výcviku pořadové přípravy a dne 9. 5. 1980 odmítl vykonat vojenskou přísahu.* Za to mu byl podle § 280 odst. 1 trestního zákona uložen nepodmíněný trest odnětí svobody na 20 měsíců.

Tento rozsudek nabyl právní moci dne 24. 7. 1980 vydáním usnesení bývalého Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 24. 7. 1980 sp. zn. 3 To 185/80, jímž bylo odvolání obv. I. G. podle § 256 trestního řádu zamítnuto jako nedůvodné.

Obv. I.G. byl v předmětné trestní věci v době od 14. 5. 1980 ve vazbě, ze které byl dne 24. 7. 1980 převeden do výkonu uloženého trestu odnětí svobody. Po odpykání trestu byl obv. G. dne 14. 1. 1982 propuštěn.

Ze svazku ověřených kopií písemností z trestního spisu bývalého Vojenského soudu Olomouc sp. zn. 2 T 102/80, konkrétně ze služebně politické charakteristiky ze dne 29. 5. 1980, vyplývá, že od počátku nástupu vojenské služby se u obviněného projevovaly snahy vyhýbat se vojenským povinnostem, které vycházely z jeho silného náboženského přesvědčení. Je vyznavačem víry Jehovovy. Rovněž z odůvodnění shora citovaného rozsudku se zjišťuje, že obviněný se v trestním řízení hájil tím, že převzít zbraň mu bránilo jeho náboženské přesvědčení.

Obvinění I.G. podáním ze dne 3. 10. 1991 nazvaným „Návrh na zrušení rozhodnutí v přezkumném řízení podle § 4 zákona č. 119/1990 Sb.“ inicioval řízení o soudní rehabilitaci ve smyslu zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, účinného do 30. 12. 1992 (dále jen „zákon o soudní rehabilitaci“).

Usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 15. 1. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91 byl rozsudek bývalého Vojenského soudu Olomouc ze dne 26. 6. 1980 sp. zn. 2 T 102/80 podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona o soudní rehabilitaci zrušen ve výroku o trestu a o způsobu jeho výkonu. Současně byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Toto usnesení, které nabylo právní moci dne 25. 1. 1992, bylo odůvodněno tím, že původně uložený trest je ve změněných společenských i právních podmínkách nepřiměřeně přísný. Třebaže k právní kvalifikaci skutku popsaného ve výroku rozsudku neměl soud žádné připomínky, uzavřel, že jeho společenská nebezpečnost je z pohledu současných hledisek zcela jiná než v době rozhodování o něm, neboť obv. I.G. tehdy neměl možnost legálním způsobem se vyhnout výkonu základní vojenské služby tak, jak nyní občané s různým náboženským přesvědčením využívají zákonné možnosti civilní služby namísto služby vojenské.

Následně pak bývalý Vojenský obvodový soud Olomouc rozhodl rozsudkem ze dne 12. 2. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91 tak, že při nezměněném výroku o vině trestným činem vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 trestního zákona z rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 26. 6. 1980 sp. zn. 2 T 102/80, který nabyl právní moci dne 24. 7. 1980 ve spojení s usnesením bývalého Vyššího vojenského soudu Tábor sp. zn. 3 To 185/80, upustil podle § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákona od potrestání obviněného.

V odůvodnění rozsudku pak soud nerozporuje trestněprávní charakter jednání obviněného, ale pouze zdůvodňuje nepatrný stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu vzhledem k povaze deliktu a k osobní charakteristice obviněného.

K odvolání bývalého vojenského obvodového prokurátora v Olomouci byl rozsudkem bývalého Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 26. 3. 1992 sp. zn. 4 Rtv 14/92 zrušen výrok o trestu, kterým bylo podle § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákona upuštěno od potrestání a obv. I. G. byl za trestný čin vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 trestního zákona, kterým byl uznán vinným rozsudkem bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 26. 6. 1980 sp. zn. 2 T 102/80, ve spojení s usnesením bývalého Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 24. 7. 1980 sp. zn. 3 To 185/80, odsouzen podle § 280 odst. 1 trestního zákona k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu 1 rok.

Z odůvodnění předmětného rozsudku vyplývá, že odvolací soud přezkoumával pouze výrok o upuštění od potrestání, když výrok o vině vyslovený v původním řízení nebyl změněn a zůstal v právní moci. Podle odvolacího soudu vyhýbání se výkonu vojenské služby je i v době jeho rozhodování považováno za závažné protiprávní jednání a za takové bylo považováno i v době původního řízení. V tomto směru bylo poukázáno na typovou nebezpečnost předmětného trestného činu pro společnost vyjádřenou zákonnou trestní sazbou, která činí šest měsíců až pět let, s tím, že takto vyjádřenou nebezpečnost trestného činu pro společnost rozhodně nelze považovat za menší, jak to předpokládá ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákona. Ze spisového materiálu nebyly podle odvolacího soudu zjištěny takové okolnosti, které by danou trestní věc stavěly do takového postavení výjimečnosti, aby bylo možné překlenout výše zmíněnou podmínku § 24 odst. 1 písm. a) trestního zákona. Při stanovení výše trestu pak odvolací soud vycházel z toho, že obviněný se trestného činu nedopustil jako člověk tendující k protiprávnímu jednání, nýbrž z pohnutky náboženského přesvědčení, které mu bránilo vojenskou službu vykonat, když až do spáchání trestného činu žil řádným životem.

Pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 15. 1. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91 byl porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, 2 a § 14 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci ve vztahu k ustanovení § 280 odst. 1 trestního zákona.

Podle § 1 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci bylo účelem tohoto zákona zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly

československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona o soudní rehabilitaci, zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 280 odst. 1 trestního zákona se trestného činu vyhýbání se výkonu vojenské služby dopustí ten, kdo se v úmyslu vyhnout se vojenské službě nebo plnění vojenských povinností poškodí na zdraví, předstírá nemoc, padělá listinu, opije se nebo použije jiného úskoku, nebo kdo odpírá konat vojenskou službu.

Je nepochybné, že čin obviněného směřoval k uplatnění základního práva občana zaručeného mu Ústavou a ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v dalších mezinárodních paktech zaručujících občanská a politická práva. Obviněný svým jednáním pouze uplatňoval právo na svobodu svědomí a náboženského přesvědčení. Ústava platná v r. 1980 sice odepřela svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva a svobodu vyznání zaručovala pouze formálně, když současně stanovila, že náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem k tomu, aby občan odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem. Svoboda vyznání byla sice formálně zaručena, ovšem norma nižší právní síly, dle níž by občan takové ústavní právo mohl realizovat, vydána nebyla a ustanovení jiných právních norem (např. branný zákon) tuto svobodu prakticky likvidovala. V tomto směru je nutné dále poukázat na čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv, dále pak na čl. 8 odst. 3 písm. c) bod ii) a čl. 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (uveřejněn pod 120/1976 Sb.). Přitom nelze přehlédnout, že posléze uvedený Mezinárodní pakt, který byl v době spáchání posuzovaného činu pro tehdejší ČSSR právně závazný, umožňuje podrobit náboženskou svobodu nebo víru jen takovým zákonným omezením, jež jsou nutná k ochraně veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo základních práv a svobod. Už vůbec tedy nelze přijmout takovou zákonnou úpravu, která by absolutně popřela tyto svobody. Pokud čl. 8 odst. 3 písm. c) bod ii) tohoto Paktu nevyklučuje existenci právní úpravy, neumožňující náhradní službu za službu vojenskou, tak na základě tohoto ustanovení nelze dovozovat možnost popření svobody náboženského přesvědčení cestou kriminalizace činu, kterým občan realizuje své právo na svobodu vyznání. Proto za situace, kdy zde nebyla alternativa k výkonu základní vojenské služby pro případ, že její výkon by vedl k popření náboženského přesvědčení občana (obviněný v době činu, na rozdíl od současně právní úpravy, neměl zákonnou možnost odmítnout výkon vojenské služby a zvolit alternativní službu), pak nebylo možno čin občana, kterým jen realizoval Ústavou a mezinárodními úmluvami zaručené svobody, pokládat za trestný čin (§ 1 odst. 1, 2 zákona o soudní rehabilitaci).

Bývalý Vojenský obvodový soud Olomouc v rámci rehabilitačního řízení konaného na návrh obv. I.G. podle uvedených ustanovení nepostupoval důsledně. Byť konstatoval, že se I. G. dopustil trestné činnosti ryze pro své náboženské přesvědčení, výrok o vině ponechal bez pozměnění a soudní rehabilitaci I.G. pak omezil pouze na výrok o trestu.

Účel rehabilitačního řízení tak byl usnesením Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 15. 1. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91 naplněn toliko zdánlivě. Ke zrušení totiž došlo pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona o soudní rehabilitaci tedy proto, že uložený trest byl ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost. Soud naproti tomu nepostupoval podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona o soudní rehabilitaci, tedy nezrušil napadený rozsudek proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem.

Ignorace ústavně zaručených práv ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci, jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti označoval zákon za trestné, vyplývá i z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc, jenž následně vydal rozsudek, kterým u obviněného I.G. upustil od potrestání.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný I.G. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí a náboženského přesvědčení. Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2003 sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pociťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že Ústava ČSSR z roku 1960 (ústavní zákon č. 100/1960 Sb.) odepřela svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když tuto svobodu vůbec nezmiňuje. Tímto novým vymezením svobody svědomí byla přerušena kontinuita chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina ČSR z roku 1920.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že pravomocným usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 15. 1. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91 byl

v neprospěch obviněného I.G. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, 2 a § 14 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci ve vztahu k ustanovení § 280 odst. 1 trestního zákona,

- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 15. 1. 1992 sp. zn. 4 Rtv 111/91 zrušil a dále zrušil i všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména též rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu Olomouc ze dne 12. 2. 1992 sp. zn. 4 Rtv-111/90, a
- 3) podle § 270 odst. 1 trestního řádu přikázal Okresnímu soudu v Olomouci, aby věc v rozsahu zrušení projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 4/2019](#)